

góc nhìn
sử Việt

Hoàng Thúc Trâm

Trần Hưng Đạo

"Bộ lịch sử dân tộc
với Hưng Đạo"

Tên eBook: Trần Hưng Đạo

Tác giả: Hoàng Thúc Trâm

Thể loại: Lịch sử, Văn học Việt nam

Bộ sách: Góc nhìn sử Việt

Công ty phát hành: Dân Trí

Nhà xuất bản: NXB Hồng Đức

Trọng lượng vận chuyển: 350 g

Kích thước: 13 x 20.5 cm

Số trang: 155

Ngày xuất bản: 10/2014

Ebook: Đào Tiểu Vũ eBook
- <http://www.dtv-ebook.com>

Giới thiệu:

Một dân tộc, một quốc gia muốn trường tồn và phát triển ngoài việc đẩy mạnh phát triển cơ sở hạ tầng, khoa học kỹ thuật, điều quan trọng hơn nữa là phải có nền tảng giáo dục vững chắc. Trong đó, giáo dục về lịch sử dân tộc và lòng tự hào dân tộc là cần thiết để ghi khắc trong tâm trí các thế hệ, đặc biệt là tầng lớp thanh niên trẻ, ý thức về nguồn gốc dân tộc, truyền thống văn hóa quốc gia, đồng

thời giúp định hình góc nhìn thấu đáo về vai trò của từng giai đoạn, triều đại và nhân vật - dù gây tranh cãi - tạo nên lịch sử đó.

Góc nhìn Sử Việt là dự án sách nhằm tái bản những tài liệu, thư tịch cổ của những tác giả vang bóng một thời, và hơn hết xây dựng một nguồn tài liệu đa dạng và chất lượng dành cho những người yêu thích nghiên cứu, tìm hiểu lịch sử, văn hóa của dân tộc.

Bộ sách **Góc nhìn sử Việt** gồm có:

- *eBook Việt - Hoa bang giao sử - Huyền Quang - Xuân Khôi - Đạt*
Chí: [tải eBook](#)

- eBook Cần Vương - Lê Duy Mật
Kháng Trinh - Phan Trần Chúc: [tải eBook](#)

- eBook Trần Hưng Đạo - Hoàng Thúc
Trâm: [tải eBook](#)

- eBook Quang Trung - Hoa Bằng: [tải eBook](#)

- eBook Lương Ngọc Quyến - Đào
Trinh Nhất: [tải eBook](#)

- eBook Nữ tướng thời Trưng Vương -
Nguyễn Khắc Xương: [tải eBook](#)

- eBook Cao Bá Quát - Trúc Khê: [tải eBook](#)

- eBook Lê Thái Tổ - Nguyễn Chánh
Sắt: [tải eBook](#)

- eBook Nhà Tây Sơn - Tạ Quang
Phát: [tải eBook](#)

- eBook Trung kỳ dân biến thi mật ký -
Phan Chu Trinh: [tải eBook](#)

- eBook Thi tù tùng thoại - Huỳnh Thúc
Kháng: [tải eBook](#)

- eBook Việt - Pháp bang giao sử lược -
Phan Khoang: [tải eBook](#)

- eBook Việt - Hoa thông sử sử
lược: [tải eBook](#)

- eBook *Bể Lãng Ngoạn*, Lê Văn
Hòe: [tải eBook](#)

- eBook *Việt Nam ngoại giao sử - Ứng
Trình*: [tải eBook](#)

- eBook *Sử ký Đại Nam Việt - Khuyết
Danh*: [tải eBook](#)

Mời các bạn đón đọc **Trần Hưng Đạo**
của tác giả **Hoàng Thúc Trâm**.

LỜI GIỚI THIỆU

Bạn đọc thân mến!

Lịch sử văn hóa của một dân tộc không phải của riêng cá nhân nào, chính vì vậy, việc bảo tồn, gìn giữ và phát triển lịch sử văn hóa cũng không phải riêng một người nào có thể gánh vác được, nó thuộc về nhận thức chung của toàn xã hội và vai trò của từng nhân tố trong mỗi chặng đường lịch sử. Lịch sử là một khoa học. Lịch sử không phải là việc thống kê sự kiện một cách khô khan rời rạc. Bởi mỗi sự kiện trong tiến trình đó đều có mối liên kết chặt chẽ với nhau

bằng sợi dây vô hình xuyên suốt không gian và thời gian tạo nên lịch sử của một dân tộc.

Dân tộc Việt Nam trải hơn một nghìn năm Bắc thuộc, gần trăm năm dưới ách cai trị của thực dân, đế quốc, nhưng con cháu bà Trưng, bà Triệu, Lý Thường Kiệt, Trần Hưng Đạo, Lê Lợi, Quang Trung... vẫn kiên trì bền chí, tin tưởng ở quá khứ hào hùng, không ngừng tranh đấu hướng tới tương lai rộng mở vì độc lập tự do của đất nước.

Một dân tộc, một quốc gia muốn trường tồn và phát triển, ngoài việc đẩy mạnh phát triển cơ sở hạ tầng, khoa học kỹ thuật, điều quan trọng hơn nữa là phải có

một nền tảng giáo dục vững chắc. Trong đó, giáo dục về lịch sử và lòng tự hào dân tộc là cần thiết để ghi khắc trong tâm trí các thế hệ, đặc biệt là tầng lớp thanh niên trẻ, ý thức về nguồn gốc dân tộc, truyền thống văn hóa và nội lực quốc gia, đồng thời giúp định hình góc nhìn thấu đáo về vai trò của từng giai đoạn, triều đại và nhân vật - dù gây tranh cãi - tạo nên lịch sử đó.

Chính vì những giá trị to lớn đó, vấn đề học tập, tìm hiểu lịch sử nước nhà hiện đang là mối quan tâm hàng đầu của Nhà nước và toàn xã hội. Hội Khoa học Lịch sử Việt Nam, Quỹ Phát triển Sử học Việt Nam, Tạp chí Xưa và Nay... và rất nhiều những tổ chức khác đã và đang kiên trì

con đường thúc đẩy sự phát triển của nền khoa học lịch sử quốc gia, phổ biến tri thức lịch sử, góp phần giáo dục truyền thống văn hóa dân tộc tới toàn xã hội.

Đồng hành với mỗi quan tâm của toàn xã hội, Công ty Cổ phần Sách Alpha - một doanh nghiệp hoạt động trong lĩnh vực xuất bản, với tôn chỉ “Tri thức là sức mạnh” - đặc biệt quan tâm tới việc góp phần nâng cao hiểu biết của người dân về truyền thống văn hóa lịch sử đất nước.

Theo nhiều kết quả khảo sát, đánh giá nhu cầu của bạn đọc cho thấy, “lỗ hổng lịch sử” ở không ít người trẻ hiện nay hoàn toàn có thể bù lấp một phần dựa trên nhiều nguồn tư liệu, công trình

ngiên cứu, sách cổ sách quý hiện đang được các Viện nghiên cứu, các tổ chức, cá nhân lưu giữ. Để chung tay tái hiện một cách rõ nét những mảnh ghép lịch sử dân tộc, Công ty Cổ phần Sách Alpha đã triển khai dự án xuất bản mang tên **Góc nhìn sử Việt** với mục đích xuất bản lại và xuất bản mới một cách có hệ thống các công trình, tư liệu, sách nghiên cứu, sách văn học có giá trị... về lịch sử, bước đầu hình thành nên Tủ sách Alpha Di sản.

Cuốn sách bạn đang cầm trên tay là một trong những sản phẩm đầu tiên của dự án này.

Xin trân trọng giới thiệu.

Công ty CP Sách Alpha

##

Lời đầu

Hưng Đạo đại vương Trần Quốc Tuấn chẳng những là một vĩ nhân Việt Nam, mà lại là một danh nhân trên mảnh đại lục Đông Nam Á từ thế kỷ XIII đến nay.

Đối với lịch sử Việt Nam, ngài là một đại anh hùng dân tộc, có công quét sạch giặc Nguyên¹ xâm lược, giữ vững tự do, độc lập cho nhân dân, bảo vệ chủ quyền lãnh thổ cho tổ quốc; trên nỗi đau dòng máu truyền thống của Trưng Vương, Lý Bôn, Triệu Quang Phục, Phùng Hưng, Ngô Quyền, Lê Hoàn, Lý Thường Kiệt..., dưới treo được tám gương tranh

đầu cho Đặng Dung, Nguyễn Sứ, Lê Lợi, Nguyễn Trãi, Quang Trung...

Ngài là kết tinh của cả Việt Nam, một dân tộc có sức đấu tranh dai dẳng, bền bỉ, không chịu khuất phục dưới bất cứ một ách cường quyền đô hộ nào hoặc bó tay cúi đầu trước bất cứ một cuộc xâm lược công khai hay trá hình nào.

Công nghiệp ngài đã đi sâu vào dân chúng. Tên tuổi ngài đã sống mãi với non sông. Vậy sao còn cần đến cuốn tiểu sử này? Là vì võ công, văn nghiệp của ngài, trước kia, người mình chỉ chép toàn bằng chữ Hán, mà lại tản mát chưa có hệ thống; gần nay, tuy có một vài cuốn sách, tờ báo quốc ngữ nói đến, nhưng hãy còn

sơ lược chưa đủ hoặc truyền văn thất chân.

Vả, lối dân chúng “thần thánh hóa” các bậc vĩ nhân lại làm cho một số người hiểu đức Trần Hưng Đạo theo một phương diện khác, một ý nghĩa khác.

Vậy xin cố gắng tra cứu sử sách Nam Bắc, sưu tầm tài liệu xưa nay, làm thành cuốn Trần Hưng Đạo này, mong đi tới mấy mục đích đã đặt:

1. Giới thiệu cho các bạn nam nữ thanh niên biết rõ hơn về một nhân vật lịch sử, văn võ toàn tài: chống ngoại xâm, giành độc lập;

2. Bổ sung thêm đôi chút vào chỗ khuyết

trong các sử sách ta xưa nay đã chép về đức Trần Hưng Đạo;

3. Nhắc lại những kinh nghiệm trong mấy cuộc kháng chiến Mông Cổ do anh hùng Trần Quốc Tuấn lãnh đạo;

4. Lấy Trần Hưng Đạo làm đối tượng nghiên cứu, lại lấy lịch sử đương thời làm bối cảnh, cung chút tài liệu cho văn, sử học sau này.

Nếu mấy mục đích ấy đạt được thì thật là một sự khuyến khích lớn cho kẻ viết.

Nói thêm

Những sách, báo tham khảo đều có liệt kê ở cả cuối sách. Tựu trung, khi dẫn

chúng, có mấy tên sách viết tắt như:

Đại Việt sử ký toàn thư, viết là Toàn thư;

Khâm định Việt sử thông giám cương mục viết là Cương mục;

Lịch triều hiến chương loại chí viết là
Lịch triều hiến chương.

Các địa danh về quan, ải, sông, núi và đất... ở đời Trần, so với ngày nay, duyên cách nhiều lắm. Ngay như một con sông Cái (hồi Minh thuộc gọi là Nhị Hà, ngày nay gọi là Hồng Hà) bây giờ chia gọi nhiều khúc khác nhau; khúc trên mạn ngược (từ miền Lào Cai, Yên Bái xuống đến ngã ba Hạc) thì gọi sông Thao; khúc từ ngã ba Hạc đến Thăng Long thì gọi

sông Lô; khúc từ miền Hưng Yên thì gọi sông Tha Mạc hoặc Thiên Mạc; khúc từ miền Hà Nam thì gọi Đại Hoàng giang hoặc Hoàng giang... Trong mấy cuộc kháng Nguyên, có lắm địa danh thấy chép ở An Nam chí lược như Tích Nỗ Nguyên, Tứ Thập Nguyên, Lãnh Mỹ, Hải Thị quan, Lãng Sơn (Lãng là sóng: Núi Lóng), chợ Đông Hồ (Đông Hồ thị), cầu Phù Lỗ... và ở Toàn thư như Linh Kinh quan, Vũ Cao quan, Đa Mỗ loan..., nay rất khó kê cứu. Vậy phạm địa danh nào có thể khảo được thì xin cước chú ở dưới. Đúng lý ra, một địa danh nào nếu đã chú thích ở một chương trên rồi thì ở các chương dưới không phải nhắc lại nữa. Nhưng vì muốn cho độc giả khỏi phí thì giờ tìm lại chỗ trước, nên thỉnh

thoảng cũng có chưa lại. Còn những địa danh nào hoặc đánh dấu hỏi trong hai ngoặc đơn hoặc không chưa ở dưới đều là “tồn nghi”, đợi khảo sau. Xin bạn đọc lượng thứ.

Ba bức bản đồ kháng chiến Mông Cổ ở cuối sách về địa điểm lịch sử thì có chất chính cùng nhà học giả Hoàng Xuân Hãn; về phương diện chuyên môn thì nhờ hoa tay của nhà khảo cổ Biệt lam Trần Huy Bá. Tiện đây, tác giả xin ghi mấy lời thành thực cảm tạ.

Tác giả

Ngày 4 tháng 2 năm 1950

Chương Nhất: Gia thế và cá tính Trần Quốc Tuấn

Hưng Đạo đại vương, họ Trần, húy Quốc Tuấn, là con An Sinh vương Trần Liễu và bà Nguyệt, là em Vũ Thành vương Trần Doãn và là anh Thiên Cầm hoàng hậu, vợ vua Trần Thánh Tôn (1258-1278).

Ngài gọi Trần Thừa (sau được tôn làm Thái tổ) bằng ông nội, Trần Cảnh (vua Trần Thái Tông) bằng chú ruột.

Đối với hoàng tộc nhà Trần, ngài là bậc thân vương, nên hồi tháng mười, năm Quý Mão (1283), có giặc Mông Cổ xâm lược, ngài được vua Trần Nhân Tông (1279-1293)[2](#) tiến phong làm Quốc công.

Theo chế độ nhà Trần, hễ thân vương làm tướng văn thì gọi là “công”, nay ngài do thân vương làm tướng võ, nên gọi là “quốc công”. Còn người mình và cả người Trung Hoa gọi ngài là “Hưng Đạo vương” hoặc “Hưng Đạo đại vương”, là tôn xưng theo tước phong của ngài.

Như vậy, ngài là người họ tông thất rất thân nhà Trần và là nhân vật đứng trong tầng lớp quý tộc.

Các sử ta xưa không chép ngài sinh vào năm nào đến khi ngài mất cũng không nói ngài thọ bao nhiêu tuổi, nên nay không thể biết được ngày sinh của ngài³. Mà chỉ tạm nêu một giả thuyết:

Sau ngày rằm tháng hai, năm Tân Hợi (1251), Quốc Tuấn tự do luyện ái rồi kết hôn với Thiên Thành công chúa (Toàn thư, quyển 5, tờ 17a-b).

Qua tháng tư năm ấy (Tân Hợi, 1251), thân phụ ngài là An Sinh vương Trần Liễu mất, mới 41 tuổi (Sử dân trên, tờ 18b).

Trần Liễu mất năm 41 tuổi. Nếu 18 tuổi đã sinh con thì bảy giờ (Tân Hợi, 1251) Quốc Tuấn 23 tuổi; nếu Trần Liễu 21 tuổi

mới có con thì Quốc Tuấn bảy giờ 20 tuổi.

Sử chép ngày 20 tháng tám, năm Canh Tý (năm 1300) đời vua Trần Anh Tông (1293-1314)[4](#), Hưng Đạo đại vương mất.

Vậy nay có thể phỏng đoán: Trần Quốc Tuấn sinh vào khoảng niên hiệu Kiến Trung hồi đầu Trần, lối năm Kiến Trung thứ tư (1228) đến thứ bảy (1231) và ngài thọ trên dưới 70 tuổi, độ từ 69 đến 72.

Thuở bé, ngài được người ta đoán rằng ngày sau tất là một tay “kinh bang, tế thế” (經邦濟世).

Lớn lên, dung mạo khôi vĩ, thông minh

hơn người, ngài xem rộng các sách, gồm tài văn võ.

Trước kia, An Sinh vương Liễu có hiềm khích với vua Trần Thái Tôn, nên rộng tìm những kẻ sĩ có nghệ năng để rèn dạy ngài.

Ngài có bốn con trai là Hưng Vũ vương Quốc Hiến, Hưng Hiến vương Quốc Uy, Hưng Nhượng vương Quốc Tảng, Hưng Trí vương Quốc Nghiễn, một con gái đẹp duyên cùng Trần Nhân Tôn⁵ và một con gái nuôi lấy Phạm Ngũ Lão⁶.

Trung dũng – thận trọng

Tính rất trung dũng, ngài đã biểu lộ ở lời nói và việc làm.

Khi có giấc Mông Cổ, ngài dụ bảo các tướng sĩ rằng: “Đến bữa, ta từng quên ăn; ban đêm, ta thường dựa gối, trào nước mắt, lòng đau như dằm, giận không được ăn thịt nằm da... của quân địch!”

Tác lòng thương dân lo nước ấy đã được chứng tỏ trong mấy lời đáp vua Trần Thánh Tôn: “Chặt đầu thần trước, rồi hãy nói chuyện xuống hàng”, khi nhà vua hỏi thử ngài rằng: “Thế giấc như vậy, âu ta hãy hàng”.

Lời “quyết chiến, quyết thắng” trên đây cũng như khi qua Hóa Giang⁷, ngài đã hô quân sĩ, trở sông ấy mà thề:

“Chuyến này không phá được giấc
Nguyên thì không chịu về đến sông này

nữa.”

Ngài lại có tính rất thận trọng:

Trần Thánh Tôn thấy ngài có công lao lớn, gia phong là Thượng quốc công, cho ngài được tự chuyên trong việc ban tước từ Minh tự (明字) trở xuống; duy có tước hầu thì “ban trước, tâu sau”. Thế mà ngài chưa từng ban tước cho một người nào cả.

Khi có giặc Mông Cổ, ngài ra lệnh khuyến các nhà giàu quyên thóc để phát cho quân sĩ, rồi ngài chỉ thưởng cho họ hàm Lang tướng giả, chứ không cho chức Lang tướng thật.

Vì nghĩa cả, bỏ tình riêng

Thân phụ ngài là An Sinh vương Trần Liễu có người vợ là Lý thị đang có mang. Trần Thủ Độ thấy vua Trần Thái Tông (1225-1258)[8](#) bấy giờ chưa có con, bèn lấy Lý thị cho Trần Thái Tông. Vì thế Trần Liễu căm tức, nổi loạn, nhưng sau Liễu thua trận, phải nhảy vào thuyền vua Thái Tông mà xin hàng.

Dẫu được xá tội, phong đất An Sinh[9](#) làm thái ấp, nhưng từ đó, Trần Liễu vẫn mang hận một bên lòng.

Mà thật thế, có lần An Sinh vương Liễu bảo con là Trần Quốc Tuấn rằng: “Mai sau, nếu con không vì ta mà lấy được thiên hạ[10](#) thì ta nằm dưới đất, không sao nhắm mắt được đâu!”

Ngài tuy nhớ mãi câu ấy nhưng không cho là phải. Gặp khi quốc gia lâm nguy, ngài nắm trong tay cái quyền quân quốc, bèn đem lời cha ngày trước hỏi thử ý kiến hai gia thần¹¹ là Dã Tượng và Yết Kiêu. Hai người này khẳng khái can ngay bằng giọng trung trực: “Tính làm việc ấy dầu được giàu sang một thời đấy thật, nhưng tiếng xấu để mãi nghìn thu. Đại vương bây giờ há chẳng giàu sang rồi ư? Chúng tôi thề rằng thà chết già làm gia nô còn hơn làm hạng quan vô trung hiếu...”.

Cảm động, ngài ứa nước mắt, bùi ngùi thán phục Dã Tượng, Yết Kiêu là nói rất phải.

“Chim hồng học sở dĩ bay cao được, là nhờ có những lông cánh dài.” Ngài đã phải tấm tắc khen Yết Kiêu, Dã Tượng như thế, khi họ, sau này tham dự vào những cuộc kháng chiến Mông Cổ.

Về sau, ngài lại đem việc cha dặn ấy hỏi thử người con lớn là Hưng Vũ vương Quốc Hiến: “Người xưa làm nên giàu có cả thiên hạ để truyền cho con cháu, vậy ý con nghĩ sao?”, Hưng Vũ vương thưa: “Giả thử đối với họ khác, thế còn không nên, huống hồ lại là chỗ cùng họ.” Ngài khen là phải lắm.

Rồi, một bữa, ngài lại hỏi thử người con thứ ba là Hưng Nhượng vương Quốc Tảng, Quốc Tảng thưa: “Tống Thái tổ